

Изази Суботом.

Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУ-
СТРО-УГАРСКУ (с БОС-
НОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ)
на годину 6 ф., на по год.
3 ф., на четврт године 1 ф.
и 50 новчића.

За све остале земље у
ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на
годину 20 франака, на по
године 10 франака, на чет-
врт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у
плаћеним писмима непо-
средно администрацији «Гл.
Црногорца» на Цетиње, а
може се и картом упут-
ницом на пошту у Котор.
Донеси шаљу се уредниш-
тву. Рукописи се невраћају.

За огласе плаћа се од
реда 5 новч. За огласе веће
и на дуже вријеме мије.

ЦЕТИЊЕ, 1. Јуна.

Већ смо једном у овом листу говорили о нискијем маршалуцима, којима Турци стају на пут члановима међународне јевропске комисије у радњи њиховој око обиљежја нових граница између Турске и Црне Горе; и што смо тада, без пророчанског дара, предкарали, то се на длаку испунило.

По данашњем извјештају нашем о радњи исте комисије, који нам је дошао од са свијем поуздане стране, видимо да Турци ни из далека нијесу испунили сва средства своје дипломатске мудрости, кад су приликом питања о Топал-горици хтјели да начине од бијела црно. Они и послје тога нијесу сустали, но ево праве нове тешкоће члановима комисије, потпуштајући сурову своју солдатеску да бајонете уиере у преставнике великијех сила јевропскијех.

Ово је већ крајња дрскост! Све су се силе већ сложили у том да се берлински уговор, какав је да је, од слова до слова изведе, само разуздани и хаотични елементи турски не ће за то ништа да знају. Скоро свуда је исти уговор већ и изведен, само Црна Гора мора и ту да буде пошљедња на реду и да пошљедња сиђе с позорнице, на којој је саразмјерио највише њене крви проливено, њенога мучног труда уложено.

Као у пошљедњем рату и у свијема пређашњим, тако и овом приликом, када ваља ударити нове основе за трајан мир и добро сусједско споразумијевање, Турска посвједочава, да она није достојна да живи у фамилији јевропскијех народа и држава, — није достојна с тога, што се ту хоће добар ред и поштовање узамнијех одношаја и обвеза, а она осим своје самовоље и својега ћефа не хоће да зна ни за што друго. Ко би се могао подносити с таквом једном државом, којој за сваки посебни случај разлог стоји на врху од мача? којој се на ријеч ослоњити не можеш? којој ни у међународном саобраћају не умије или не може своје азијске нарави бар да притаји?

Али није се толико чудити Турској, као ни вуку који своју длаку мијења по ћуди никада. Чудити се морамо највише великијем силама, што се дају толико понижавати и вријеђати од Турске, што остављају без заслужене казне толике шамаре те им Турска на сваком кораку даје. Није шала, бајонете упријети на преставнике великијех сила, који су по налогу својијех високијех влада дошли да на миру расправе једно питање између Турске и Црне Горе, ни првој ни другој по хајгеру, него овако како је берлински конгрес досудио. Боже мили, колики би се таласи узвизли и које би све ноте засвирале, да се случајно који црногорски војник избезумио, па то учинио што учини турски низам! Не може се ту рећи ни једна за извјешће, а много би се могло рећи у пријекор држању великијех сила, које слабо пазе на очување свога достојанства спрам Турске.

Но ми се надамо да ће и њихову стрпљењу бити мјера навршена. Није могуће замислити, да би чланови јевропске комисије, послје толиког искуства, могли допуштати, да се турска господа с њима титра као с дјецом њеком. Није могуће замислити, да ће се исти чланови од сад много обзирати на «страјковање» својијех турскијех колега као ни на остале маршалуке турске дипломатије.

Ми то желимо колико у интере-

су самога угледа и достојанства јевропскијех великијех сила, толико и још више у нашем сопственом интересу, који највише страда под пошљедицама оваке радње као што ју је отпочела јевропска комисија угађајући ћудима турскијем. Ваља само помислити, колику грдицу штету подноси Црна Гора са тога одлагања. Ту ћемо да одбијемо ону негативну штету, која се у том састоји, што ово спољашње питање природним начином вочи и зауставља свако наше настојавање око рјешавања нашијех унутрашњијех питања, која се сваки даном све то више множе. То ћемо оставити на страну, па ћемо само да уочимо позитивну штету, која се наноси Црној Гори обијешћу турском. Узмимо само колико стаје Црну Гору издржавање толике војске на граници! Наша државна каса нема по ваца на разбацивање, а најмање је вољна да готовим новцем исплаћује бјеснило и самовољство турско! На онда: толики људи, чувајући границу, задржавају се од рада, не могу да засију своје земље, а већ је томе крајно вријеме, и не могу да се збрину за своје породице. Зар да они људи немају хљеба преко године и да падну држави црногорској на терет, а све због бијеса турског?

Неопростимо је и кажњиво у сваком погледу држање турско у радњи јевропске комисије, а сами чланови исте комисије не могу се ничим извинити због попуштања свога Турцима.

Надајмо се, да тако не ће бити по сад, те да ће и Црна Гора што прије доћи до свога крвавог залогја.

Радња јевропске комисије у Црној Гори.

Од са свијем поуздане стране добили смо овај извјештај о досадањем раду и о садањем стању јевропске комисије за граничење Црне Горе:

Комисија, дошавши у Скадар, извезла се 25. пр. м. на скадарско језеро, да се увјери о Топал-горици, је ли Топал-горица доиста оно, што је под тијем именом означено на карти аустро-уг. ђенералштаба. Комисија није ово морала чинити, пошто је она једногласно усвојила исту карту за основу у својој радњи, дакле и саму Топал-горицу, а тијем више, што је исти берлински конгрес радио по тој карти и повукао нову границу црногорску на Топал-горицу, како она на тој карти стоји. Ту се дакле не гледа више име, него пункт, јер конгрес није за љубав имена, него зарад онога пункта онудијен ограничио. Кад је о томе у комисији ријеч била, енглески комесар, капетан Сел, показао је екземпляр аустр. ђенералшт. карте, коју су, као сви тако и турски комесари у Берлину потписали. С тијем су је дакле и усвојили. Како могу сад доказивати, да она неваља, и да Топал-горица није оно, што у истину јесте, као што стоји на поменутој карти! Но комисија, што се, с обзиром на такву јасноћу ствари, једва очекивати могло, попусти наваљивању турских комесара, који Топал-горицу не хтједоше ништо признати за пункт нове границе и закључи ову ескурзију. Турци успјевши у овоме, мислили су успјети и у самој ствари те су одмах употребили средства, с којима се они обично служе. Призвали су неколике становнике из мјеста око Топал-горице, и научили их, како ће дочекати комисију и казати јој, да се Топал-горица не зове Топал-горица, него Горица-Планик, а Топал-горица, да је под Шестане, оно што се на аустр. карти зове Горица-пак. Тако је и било, но само што су они најамници тако рђаво извршили свој задатак, да се комисија потпуно увјерила, да су они људи били најмештени, да комисију дочекају и да онако говоре. Ово се доказало још боље тијем, што је комисија била изишла и у село Широке, такође близу Т. горице, и питала сељаке, како се зове она горица

и они сви одговорили, да се од памтвијека звала и да се и данас зове Топал-горица. Комисија их питаше: да ли се зове горица Планик, као што рекоше они други сељаци, а они одговорили, да то име данас први пут чују. Турци се нијесу надали, да ће комисија излазити и у то село, те с тога нијесу тамо били никога ни приредили, а можда су и радили, али они поштени људи не хтједоше другаче но право.

Кад је по томе комисија, у шљедој сједници, изјавила, да Топал-горица спада у нову границу црногорску, турски комесар Риза-паша изјави, да он, према својим инструкцијама, мора се уздржати од даље еурадње у комисији, док не добије нова настављења из Цариграда.

Колико је овај поступак турски комисију изненадио и непријатно дирнуо, и према је комисија могла продужити свој рад и без турских комесара, пошто је већ у првој сједници својој рјешила, да своја питања рјешава већином гласова и да мањина не може већину задржати у раду, комисија, и сувише попустљива и добронамјерна, рјеша, да се турским комесарима да четрдесет и осам сата времена да ишту у Цариград настављења, а у исто вријеме, да и сами комесари јаве својим владама о овоме догађају.

Прође и десет пута по четрдесет и осам сата, а турски комесари не добише нових инструкција.

Комисија међутим, да не стоји ба-дава, продужила је држати сједнице, у којима је износила на ред питања, о којима је држала да је за потоњи рад нужно њихово предходно рјешење, тако између осталог и питање о Плаву и Гусињу. Турски комесар изјави, да порта сматра предају Плава и Гусиња као извршену, пошто је влада турска већ дигла оданде војску и сав материјал војени. Црногорски комесар одговори да то не стоји. Ако је Турска имала у Плаву и Гусињу и војске и војеног материјала, она је то дигла прије, но је онај округ Црној Гори одређен, па је влада турска ипак примила на себе обвезу да она мјеста званично преда Црној Гори. Да Турска зна, да је то дужна учинити, засвједочила је тијем, што је прошле године мјесеца Августа била послала Мехмед-Али-пашу да ту предају изврши, због чега је велики везир владу црногорску позвао, да и она свога комесара за ово именује, и да се обојестрани комесари састану у Гусињу. Кад је био састанак црногорских и турских комесара на Вир-базару, турски су комесари на питање црногорских комесара због Плава и Гусиња изјавили, да они имају пуномоћја само за предају мјеста од вилајета скадарскога, а нијесу изјавили, да влада сматра Плаво и Гусиње већ као предато. Црногорски комесар изложио је, шта је све чинила влада црногорска, да дође у посједање Плава и Гусиња и сви кораци њени остали су без успјеха, те сад влада црногорска очекује од комисије, да ће она издејствовати и ускорити предају омијех мјеста.

Комисија изјави, да је званична предаја Плава и Гусиња и то у најкраћем времену неопходно потребна, јер без тога комисија неби у стању била продужити свој рад, и турски комесари буду позвани, да у једној од првих сједница изјесте комисију, шта ће влада турска предузети. За ово као и за Топал-горицу одговарали су турски комесари у свакој сједници, да још ништа нијесу добили из Цариграда.

Овакво поступање од стране Турске доводило је комисију у све мучнији положај. Комисија, да би ово вријеме чекања употребљива што корисније, рјеша сада, да изиде на земљиште између Скадарског језера и Подгорице, да га проучи, а топографи њени, да учине нацрт, како би доцнији рад лакши и тачнији био. Комисија изјести скадарског гувернера Хусејин-пашу о своме закључку и добије од њега одговор, да се ставља комисији државни вапор на расположење и да ће се свака олакшица комисији учинити. Но међу тијем, док се Хусејин-паша овако свесрдно предузетљив комисији показивао, он јој је спремно нове неприлике, због чега је лично, један дан прије комисије, отишао био на Хум и у Тузе.

10. ов. м. пође цијела комисија на турском пароброду и извезе се под Хум, одакле одмах пође на врх Хума, као на тачку најзгоднију с које топографи могу радити. Но већ на по пута скрене заповједник турске војске, што је на Хум, који је комисију водио, и ставе је провадити

около главнице. Комесари примјете то, досади им се та лакрдија и одлучно изјаве да они хоће на врх Хума, јер само одатле могу имати поглед на сваку страну, и да комисији мора допуштено бити на свако мјесто изгони. Турци су дуго шеврали. Говораху: укупане су мише на путу, с тога не могу путем ићи. Комесари говораху, да мише неће тако немилостиве бити, да пукну баш у часу, кад комесари дођу до њих. Опет Турци комесарима: низам није у стању уредном, мјеста, ће се, нечиста су. А комесари Турцима: да њима није први пут, што низам гледају. И опет Турци комесарима: да они могу лијепо видјети све, а и да неваља горе. А комесари њима: да они најбоље знају окле им ваља радити. И већ пошто неимадоше куд ни камо, пуштише комисију на врх. Али је ту дочека стража и један низам управни бајонет на аустријског капетана Сауервалда. Опет се комисија уставил док пристиже турски комесар Риза-паша и склонил стражара да комисију пропушти. И једва сад буде комисија у стању, да отпочне рад. Кад су топографи свршили нацрт, с Хума сиду дође и дођу на ковак у Тузе, једно село на средини између скадарског језера и Подгорице. С Хума међу тијем врати се турски комесар Риза-паша у Скадар, а с комисијом остане подполковник Бедри-беј, други комесар. Комесари, дошав у Тузу, јаве команданту, да ће ујутру рано на посао, а кад се с посла врате на подне, да ће доћи у походе му. Но командант, Хаџи Осман-паша зна свој рачун. Он дође рано сјутра дан шаторима ће је комисија војила, и послје врло љубазног поздрава изјави јевропској комисији са свијем одлучно, да он њој не допушта, да излази на врх главница Врање, јер су тамо турска утврђења. Не помогаше никакви разлози комесара, као: да они не доходе, да гледају турска утврђења, да су они јевропска комисија, којој мора свако мјесто приступачно бити, да он узима на себе велику одговорност стајући на пут комисији, која представља јевропске силе, да она утврђења Турци нијесу имали права ни подизати, јер је оно земљиште, за које оно не могу знати хоће ли бити њихово или не (овај врло умјесни разлог изјавио му је је аустријски капетан Сауервалд). Хаџи Осман-паша остаде при својме, да он нема налога, да пушти комисију на оне главнице. И тако комисија мораде се несвршена посласти дан вратити у Скадар.

Ово је било већ премного комисији, која је баш необичну стрпљивост показала. Комисија се увјери, да Турци сваки могући начин рада, да је изиграју, рад везин онемогуће и можда саму комисију растуре. Комисија се увјерила, да Турци нијесу пустили на оне главнице не за то, што су оне утврђене, него баш за то, што тамо немају никаквих утврђења, него гомилице крша, сухомеће, које су на врат на нос посљедњих дана подигли, да тијем спрјече излазак комисије на оне главнице и да тобоже дскажу своје право на њих.

Чланови комисије бјеху уврјеђени и озлојеђени до крајности овим поступцима турским. 14. т. м. састану се они у сједницу и једногласно рјешше: да сви комесари телеграфски својим владама пошљу идентичну ноту, да Турци стављају комисији на сваком кораку несвладиме тешкоће, да је рад комисије у таквим приликама немогућан и да комисија обушта свој рад догод се не казне сви виновници овим неприликом и комисија не стави у положај, да слободно и сигурно може радити.

Турски комесари дали су нека изјашњења, која нијесу уважена. Они рекоше, да су она утврђења подигнута још прије три године, на што су црногорски комесари одговорили, да су оне напротив ипачеви подигнути посљедњих дана у вријеме састанка комисије, о чему се у осталом и сама комисија увјерила. Турски комесари подијелили су и једну изјаву скадарског гувернера Хусејин-паше, у којој излаже, да је оно «случајно непоразумљење» било, но у будуће, да ће комисији бити слободно свуда излазити, само да га о томе «четири дана напријед изјесте» и моли комисију, да уважи његову изјаву. Комисија је није уважила из разлога, што је очевидно, да оно није било случајно непоразумљење, и што комисија мора имати потпуно слободу рада, те не може примати никакве услове. И тако је комисија послала поменутоу шк-

бу 14. ов. м. свијема владама и исти дан обуставила своју радњу. Комесари стоје у Скадру на окупу чекајући рјешења својих влада.

НАЦРТ

за

УЧИТЕЛСКЕ ШКОЛЕ ЦРНОГОРСKE.

ПРВИ ОДСЈЕК.

ОПШТА ОДРЕЂЕЊА §. 1—8.

§. 1. „Учитељска школа“ је јаван завод, у ком се стручно образују учитељи (учитељице) народних школа; она се издржава о земаљском трошку. Задаћа јој је, да својим приправницима (приправницама) пружи толико стручног образовања, колико развитак народних школа у Црној Гори изискује.

§. 2. Образовање у „учитељској школи“ двојако је, теоретично и практично, и показује се како у стручном, тако и у педагогичко-дидактичком правцу.

§. 3. За практично вјештање приправника (приправница) у учитељској вјештини стоји мјесна народна школа, као вјештачица, на расположењу и у свези с учитељском школом.

§. 4. Сви приправници (приправнице) обавезани су како на теоретичном, тако и на практичном образовању учествовати.

§. 5. За издржавање сиромашних а при том добрих приправника (приправница) има се уза сваку учитељску школу о земаљском трошку завести „сјемениште“, у којем ће број „питомаца“ (питомица) ограничавати. „Питомица“ (питомице) ови уживају бесплатно у „сјеменишту“ стан, постелу, храну, одијело, књиге и др., што им је као ђацима нужно.

§. 6. Зграда за учитељску школу мора да има све нужне просторије како за укупну наставу, тако и за стан „питомаца“ (питомица), управитеља, учитеља, учитељице, послужитеља и др. Поједине дворане пак морају бити снабђене са потребном опремом, учевним средствима, огревом и т. д.

§. 7. Списак свију „приправника“ (приправница) мора управитељ најдаље за

три недеље дана послје почетка школске године подијети министру просвјете и црквених дјела на одобрење.

§. 8. Ако се за прва три мјесеца ученог течаја покаже, да који приправник (приправница) нема довољне претходне припреме, што условљава напредак у заводу, то се такви може на предлог учитељског збора из завода отпустити.

ДРУГИ ОДСЈЕК.

ПРИПРАВНИЦИ (ПРИПРАВНИЦЕ) §. 9.—15.

§. 9. Примање и уписивање приправника (приправница) обавља управитељ почетком сваке школске године. За приправнике (приправнице) примају се они, који су потпуно здрави, који су навршили најмање 14. (четрнаесту) годину живота свог и који свједошвом исказу да су редовно свршили на Цетињу или другом којем мјесту (за сад, док се и „народна школа“ не подигне на осам разреда) најмање 4 (четир) разреда народне школе с добрим успјехом или који су у стању положити пријемни испит из предмета, који се у народној школи предају.

§. 10. Од најбољих а при том сиромашних приправника (приправница) изабраће учитељски збор из сваког разреда по 25 за питомице (питомице) сјеменишта који се морају прије тога писмено обавезати, да ће по свршетку учитељске школе најмање десет година у Црној Гори учитељевати. Списак и обвезе ових подноси управитељ најдаље за три недеље дана од почетка школске године министру просвјете и црквених дјела. Ко пак не би хтио услов овај испунити, мораће у новцу подмирити своју, која се на њега у „сјеменишту“ потроши.

§. 11. Осим питомаца (питомица) примају се у учитељску школу за приправнике (приправнице) и они, који одговарају захтјевима изложеним у §. 9. а при том се могу о свом трошку издржавати. Највећи број приправника (приправница) у сваком разреду одређује према стварним потребама и околностима земаљским учитељски збор.

§. 12. Приправници (приправнице) не плаћају нити какву уписницу, нити пак школарину.

§. 13. Сваки приправник (приправница), обавезује се ступањем својим у завод, да ће, све прописане часове предавања као и одређена богослужења у цркви тачно походити;

на свима вјештачицама марљиво учествовати;

покоравати се свима постојећим као и иначе на њих управљеним заповијестима и наредбама.

§. 14. Приправници (приправнице), који раде противно „дисциплинарним правилима“, могу се дисциплинарном поступку подврћи.

Дисциплинарне казне јесу:

1. Опомена од дотичног учитеља.
2. Укор од управитеља.
3. Укор пред учитељским збором.
4. Укор пред свима разредима.
5. Пријетња, да ће бити отпуштен.
6. Фактичан отпуст из завода.

Употреба дисциплинарних средстава чод 3—6 проиходи од стране учитељског збора. Но управитељ може приправника (приправнице) при учину тежког преступа, изгредом провизорно од предавања искључити.

§. 15. Приправници (приправнице), који четрнаест (14) дана једно за другим

вријеме 12 пута у наоколо оптече, могла би се са свијем сравнити с мјесецом, а она казаљка, те показује секунде, требало би само за половину спорје да иде па бисмо у њој имали слику од кретања земље, која за један мјесец дана своју мајсторију 30 пута покаже. Но драги Бог, кад је стварао ови грјешни свијет, није хтио да пита за савјет наше садије. Не стоји то, да сунце баш за 12 мјесеца свој привидни годишњи тек заврши. Да се ни обртања земље не заврше годином, то показује наша мудролија, који иза сваке три године од 365 дана умећемо по једну од 366 дана па је још називамо „преступном“, као да нам је она што скривила. Сувите иза свакога намиреног вијека морамо да уметнемо у низ година још читаву једну годину, коју називамо „простом“, да бисмо загладили сами своју кривицу. Мјесец пак има таквог њуд, да су још побожни предци свијех људи познавали његову нетачност. Тако налазимо у Талмуду, уз оно мјесто у красном псалму 104 гдје пише: „Сунце познаје свој запад“, ову примједбу: „Јест, сунце зна гдје ће заћи, ма мјесец не познаје свога течаја, он излази на своје мјесто час раније час касње.“

Допета, тако и јест; неправилности мјесеца у течају његову побудили су још грчке астрономе на испитивања тога појава којијема су пронашли важне промјене у кретању тога небесног тијела, а већ у новије и најновије доба пронашли се да је број тих неправилности тако ванредно велик, да се мора рећи, да испитивање њиховијех узрока и прорачуњавање њиховијех дјелства спада међу најтеже и скоро неискрпне задатке науке.

без довољне накнадне извике од предавања изостану, смаграју се за искључене.

ТРЕЋИ ОДСЈЕК.

УЧИТЕЉИ. §. 16—26.

§. 16. У свакој „учитељској школи“ дјелају, осим управитеља, четир учитеља, катихета, учитељица ручних радова (с кућарством) и по потреби нуждан број помоћника.

§. 17. За постављање учитеља, учитељице и помоћника у „учитељској школи“ расписује стечај министар просвјете и црквених дјела и на основу управитељеве препоруке предлаже једног од пријављених прослаца Њег. Височанству, Кнезу на потврду. — Ако је дотични из предмета, што ће предавати, положи припреме наменовања у одговарајућем заводу испит, поставља се одмах за сталног учитеља (учитељицу) и издаје му се декрет; у противном случају пак поставља се све догле за привременог, док испит не положи. Године привременог учитељевања, не рачунају се при умировљењу у године сталне службе.

§. 18. За учитеља (учитељицу) у „учитељској школи“ може комитовати само Србин, источно-православне вјере, који је свршио најмање учитељску школу (на страни) са одличним успјехом, или који је слушао предмете, што ће предавати: у свеучилишту, политехници, или у вишем педагогичком заводу. —

За помоћника у „учитељској школи“ намјестиће се без обзира на народност и вјероисповијест они, који свједошвом исказу, да су дотичним струкама потпуно вјешти и да могу своју струку на српском језику предавати.

§. 19. Без управитељеве дозволе не свије се ниједан час предавања пропусти. У случају буди какве преоне дужан је сваки учитељ (учитељица, помоћник) за времена управитељу пријавити учинити. Отпуст од осам дана може сам управитељ, сваки пак дужан само министар просвјете и црквених дјела дозволити. Око заступања дужан је учитељ (учитељица, помоћник) споразумно са управитељем постарати се, при дужој преиспитујући мин. просвјете и цркв. дјела нужно расположење.

§. 20. Сваки учитељ дужан је водити тачан попис — на који се осим њега и управитељ потписује — о свагдањем стању учевних средстава, карата, књига, цртежа, апарата, пиштрумената и др., које му се на расположење ставља и за које одговара. За књиге или друга учила, која се не налазе на сахрани у појединог учитеља, одговара управитељ.

§. 21. Сваки је учитељ (учитељица, помоћник) дужан да предаје тачно по утврђеном учевном плану и по уведеним учевницима (књигама). Поправке (коректуре) и припреме за предавање морају се ван часова предавања обављати.

§. 22. Сви учитељи дужни су најтоплије потпомагати управитеља у одржању дисциплине, као и у свима осталим правцима његовог знања; посебно пак имају свака три мјесеца подносити своје образложено мњење о понашању и напредовању сваког приправника (приправнице).

§. 23. Зборови (конференције) учитељског тијела држе се крајем сваког мјесеца, а осим тога, кад год то управитељ или већина учитељског тијела за нужно нађе. Сваки учитељ (учитељица, помоћник) обавезан је на зборовима редовно у-

Један од најзнатнијих њемаких астронома, који је прије неколико година умрло, био је Хансен у Готи. Он је једино проучавао течај мјесеца, и при том је, као и Лаплас, положио за темељ својих испитивања помрчине у старом вијеку. Он је тијем проучавањем пронашао, да мјесец, осим свијех неправилности својих у оптицању око земље, којијема се знају узроци, има још једну неизнату и сталну неправилност, којом се оптицање његово од двије хиљаде година па до сад непрекидно убрзава, тако да мјесечево мјесец-дана непрестано краће бива.

Ово је нова загонетка за науку. Независно од тога други један оштроумни мисленик обратио је сву пажњу своју новом једном задатку, и, за дивно чудо! дошао је до резултата, којијем се она загонетка рјешава.

У једној својој расправи „о закону одржања снаге“ учинио је Хелмхолц већ прије тридесет година оштроумну примједбу да мјесец, који сваки мјесец дана око земље оптече и воду на земљи својим привлачењем крене, тако да се свагда један талас на земљи за њим повлачи, — да тај мјесец смета земљи у дневном окретању њеном. С физикалне стране не може се ништа замјерити овом тврђењу; но с астрономске опире му се тврђња Лапласова, по којој се земља већ од двије хиљаде година за исто вријеме око себе обрће, што још нико није порекао, и с тога се није особита пажња обраћала тврђењу Хелмхолцеву.

У прошлој десетини овога вијека много су се занимали мјерењем оптицања мјесеца Инглез Адамс и Француз Делонеј, па су дошли до таквог резултата, којим

чествовати; одсутни ће се као извјештеји или не, у записнику забиљежити.

§. 24. Удјелокруг учитељског збора (конференције) спадају сви важнији послови, као:

- а) споразум о уређењу предавања,
- б) поправљање истога,
- в) измјене и допуне (претресање) ученог плана,
- г) усмене и писмене цензуре,
- д) унутрашњи stroj сјеменишта као н. пр. подјела часова при трези, молитве и др.
- ђ) употреба §. 14. од бр. 3—6.
- е) брига око општег унапређења учитељске школе,
- ж) изјашњења на захтјев министра просвјете и црквених дјела,
- з) појдела издатака, који су у оквиру одобреног прелиминара одобрени за поједине екскурзије (излијете);
- и) инвентар укупног посједништва учитељске школе крајем сваке школске године и т. д.

§. 25. Плата сваког сталног учитеља учитељске школе износи:

- а) 900 фор. у сребру;
- б) сваких пет година службовања 20% повисице од плате;
- в) слободан стан;
- г) 100 фор. а. вр. за намјештај свога стана о доласку у Црну Гору;
- д) 100 фор. а. вр. путнице за доласак у Црну Гору а толико и за повратак онима, који нијесу Црногорци и нијесу близу Црној Гори.

Плата је учитељице 600 фор. у сребру, а остало као и под б. в. г. и д.

Привремени учитељи, катихета и помоћници примају за сваки седмични час предавања по 50 фор. годишње.

§. 26. Ниједан учитељ (учитељица) не може самовласно и пре свршетка једне школске године из завода иступити. Хоће ли који крајем школске године да иступи, мора на три мјесеца прије тога преко министра просвјете и црквених дјела од Њег. Височанства Књаза отпуст замолити при чему добија годишњу мировину и то:

- а) Ко одслужи 10 година — трећину своје плате;
- б) „ „ 15 „ — половину „ „
- в) „ „ 20 „ — двије трећине „ „
- г) „ „ 25 „ — пет шестина „ „
- д) „ „ 30 „ — потпуну плату

рачунајући свуда овамо и износ сваке петогодишње повисице.

Ко одслужи као учитељ (учитељица) од 1—5 година, добија при отпусту из службе мјесто мировине један пут за свагда тримјесечну плату, а ко одслужи 5—10 година, добија потпуну годишњу плату, колику у то вријеме прима.

Привремени учитељи и помоћници могу свагда иступити, но ни у ком случају немају права на буди какво потраживање.

(Свршиће се).

Политички преглед.

Гласови о руско-турском савезу и пријатељству, који су толико узнемирили извјесне кругове, све то више добијају изглед као да ће се обистинити. Инглешком „Стандарду“ телеграфују из Цариграда, како се кнез Лобанов из Ливадје вратио с готовим пројектом за савез, који ће порта скоро без икакве сумње усвојити. Кад је Налик-паша извјештавао султана о својој мисији код цара, захтијевао је

се физикално тврђење Хелмхолца знатно подупире. Речени астрономи пронашли су да је то само привидно што се држи да мјесец свој течај убрзава. Не креће се мјесец данас брже него прије двије хиљаде година, него се земља све спорје и спорје окреће око своје осовине, и то због тога што је у кретању задржавана она струја њезвинијех вода, коју мјесец к себи привлачи. О мјесечеву кретању вара се човек исто као кад сједи у којичи, па му сахат споро иде. Јер у истој мјери, као што му казаљка на часовнику споро иде, учиниће му се да коњ пред кочијом брзо јури.

Што су се астрономска испитивања помениутијех ученака слагала међу собом, то је навукло на се пажњу рачунара и проматрача у тој науци. О томе се живо расправљало у дотичнијем круговима, и према се још није завршила расправа о томе, ипак се дошло до тога, да се зна, да немамо поуздана средстава, којијем бисмо по простору могли мјерити и вријеме.

Под тијем околностима велика заслуга припада управнику звјездарнице у Вашингтону, г. Њукомбу, који је, има већ десетак година, цијелу тему ову још једном подвргао подробном проматрању, и који на ново проучава све елементе по овом предмету, како најстарије тако и најновије, да би докучио, да ли је крив до бри мјесец или је крива добра земља, што се никако не може да правна простор и вријеме, или су можда и друге планете криве, те мјесец убрзава своје оптицање око земље.

Ово послједње још нико није подузео да испитује. И Њукомб оставља то за будућност. И у главној ствари, да ли је

Листак „Гласа Црногорца“.

КОЈА ЈЕ УРА?

(Свршетак.)

Велики Лаплас, који је доказао, да би сви рачуни астрономски непоуздани били, кад се не би земља тако правилно око себе окретала, да свагда и од памтвијека за исто вријеме исти простор прође, покушавао је, да из података старог доба о помрчинама сунца, те су се тада догађале, докучи, да ли се и што се времена тиче слажу за законима, које је он открио. Тијем испитивањем, које га је за двије хиљаде година наградио у старину одвело у којој њеки грчки извори јављају о тадашњим помрчинама сунца, он држаше да је поуздано доказано, да се од оно доба обртање земље око себе саме ни за десети дпо од једне секунде није помијенило. По томе излазило би, да је матица свијех сахатова тако поуздана, да она својим кретањем у простору остаје вјечита мјеритељка неизмјереног времена.

Но испитивања, чињена у нашем вијеку, јако су уздрмала ове основе Лапласове.

Кад би небесна тјела, о којима је овдје говор: сунце, мјесец и земља, у својим привидним и истинским кретањима тако зависила једно од другог као казаљке нашијех сахатова, онда би се могла уштедети многа мука око прорачуњавања. Онда би се она казаљка на нашем часовнику, која своје оптицање за 12 ура доврши, могла поредити са сунцем, које од прилике за 12 мјесеца привидно прође свој годишњи пут. Велика казаљка, која за исто

улази да му се на турски преведе пројекат, што му га је кнез Лобанов предао. За тим се дуже савјетовало о истом предмету, и султан је обећао да ће узети у расуђење исти пројекат, па је повторно замолио кнеза Лобанова да буде код цара тумач његових пријатељских осјећања. У свези с овим, и да би се фактично потврдило да се порта баца у наручја Русији, поговара се да ће Махмуд Недим-паша, познати приврженик руски, бити патрар позван у Цариград, а Кереди-паша, на кога је султан и иначе доста пиједак, да ће бити отпуштен.

Говорећи о овом руско-турском савезу, бечки лист «Нова Сл. Преса» налази, да се порти не може замјерити што се она баца у наручја своје крвном непријатељу, јер је на то гоне све велике силе које су је за пошљедњег рата оставиле саму, па је врло вјероватно да се не би за њу заузеле ни у будућем каквом рату њеном. За то је боље живјети у љубави са својим непријатељем, него ослањати се на сумњиве пријатеље. Исти лист наводи даље и то, да ће овај савез руско-турски у првој линији бити управљен против Аустро-Угарске, и да ће тако политика грофа Андрашија на обе стране насјести, јер нит је умјела задобити симпатије јужнијех Словена окупацијом Босне и Херцеговине, нит је радила што одрешито у корист Турске, и тако је монархији аустро-угарској Турска са својем окренула леђа. «Андрашија је — вели исти лист — својом рођеном руком довео Турску до на руб пропасти, у коју ће се стропоштати. Вијест о руско-турском савезу нас не ће изненадити. По што је порта напустила право на посаду балканских кланаца, предала Русима Ихтиман и Бургас и најзад одустала од умншљеног прогеста против догађаја у Источној Румилији, остаје јој још само да учини један очајан корак, па да постане савезник царев. Алеко-паша замјенио је турски фес бугарском шубаром; можда ће и султан поћи његовим трагом, па натаћи себи на главу козачку капу».

У Цариграду развила се међу мухамеданцима велика агитација против окупације Босне и Херцеговине од стране аустро-угарске. У новинама и по шкловима мухамеданским живо се претреса ово питање. Повод је томе дало причање њеких прогнанијех из Босне и Херцеговине Турака о жалосном стању тих покрајина. Тим покретом иде се на то, да се аустро-угарска окупација претвори у ошту јевропску, и да се Босни и Херцеговини даде онако устројство какво има Источна Румилија. На челу тој агитацији стоји њеки Омер Осман Нури из Бањалуке и Мехмед Тахир. Ови су управили меморандум на крајницу енглеску, у којој јој описују како је жалосна судбина браће њихове у Босни и Херцеговини, гдје се данас шаљу Нијемци и Маџари да управљају, људи који нит знају језика нит познају обичаја тамошњег народа. Даље се ту же нести, како им је оружје одузето, и моле краљцу, да поради да се окупација Босне и Херцеговине с Аустро-Угарске пренесе на Италију.

Да овај меморандум не ће имати даљих пошљедица, ласно је увидјети. Но можда се с тимјем покретом даде у свезу довести, један значајан чланак старе бечке «Пресе», који је ту скоро изишао и у којем се претреса садашње стање Босне и Херцеговине. «Преса» је позната као лист

који стоји на близо извјесним круговима бечкога двора, и она је међу свијема листовима аустројексим највише се заузима за окупацију. На кад данас тај лист признаје, да за Босну и Херцеговину није довољна само војничка окупација, него да ту треба њешто радити и на законодавном пољу, да «трба аустро-угарска монархија да испуни своју праву културну мисију према ослобођеним народима», да се са «штатутима, комисијама, рефератима и декретима» не ће ништа урадити, да ваља народу у Босни и Херцеговини отворити поље и дати прилику да сам учествује у управи своје земље, да му ваља из средине његове одабрати једно тијело, које ће се у споразуму с владом савјетовати о жељама и потребама народа, о цијељи сходном устројству управе и уређењу аграрних и вјерозаконских одношаја, — кад «Преса» то све наводи и захтјева, онда ће бити сва прилика да ваља за Босну и Херцеговину чинити од стране аустро-угарске владе њешто више но што се до сад чинило, и да би народ тамошњи, осим оних благодјети којијема је уређен окупацијом, имао још шта пожељети. На ту изјаву навео је «Преса» без сваке сумње покрет у Цариграду, који, колико је незнатан, ипак мора да твисти владу аустро-угарску; с друге опет стране можда је к томе њешто допринио и контраст у срањењу с Источном Румилијом, који не може остати без дубоког моралног утиска.

Јавили смо да је **Алеко-паша** под именом Александар Вогоридис без феса ушао у Пловдив. Он је свечано уведен у своје ново звање као главни гувернер Источне Румилије овим начином. По што су најприје пред многобројним народом прочитана на турском и бугарском језику два фермана султана, којима се Александар Вогоридис у своју службу уводи, прочитан је на бугарском језику овај проглас самога новог гувернера:

«Драги моји земљаци! Њ. царско Величанство Султан, наш узвишени господар, одушевљен жељом, да поврати благостање вашој земљи, која је за пошљедњег рата толико страдала, и да свијема становницима без разлике мир осигура, именован је мене на пет година за главног гувернера Источне Румилије, с том намјером, да се у живот приведе органски устав што су га на ту цијељ израдили чланови мјешовите јевропске комисије. У том уставу изложене су подробно реформе, које порта хоће да изведе у Источној Румилији, и ја немам потребе да их овдје набрајам. Довољно је, ако додас, да је од потребе слога и једнодушности и добра воља свијех, ако се хоће да се потпуно и савјесно примјене и изведу све реформе, које су у уставу. Препоручујем народу најтоплије, да се не да застрашити успоменама из прошлости, но да прихвати користи које му порта уступа и да се окористи новијем установама, како би се залијечиле старе ране. Ви знате, да у свијема положајима и свијема земљама благостање и напредак народа зависи од доброга реда и слоге. С тога је дужност свакоме од вас, да при својим пословима радите по могућству и на одржању јавнога мира. Како улазак отоманских трупа у Источну Румилију зависи од јавнога мира у њој, и како се то не може догодити докле год ја порту не умолим за то, а ја је не ћу молити без вевоље, то бих рад био, да могу сигурно рачунати на то, да ћете се ви сви, који земљу своју љубите, уздржавати

с којим сам те, драги мој читаоче, узнемирио? «Која је ура?» Ако се при овом питању захтјева, да се дозна право врпјеме, онда на то не умје још ништа да одговори ум људски. Ми знамо, да врпјеме постоји и да има уплив на нас и на све што је око нас; али ми немамо мјере да га мјеримо. Ми само тијем замјесујемо мјеридбу времена, што знамо да има предмета, који се у простору крећу, и то тако равномјерно крећу, да свагда за исто врпјеме исти простор пређу, те по том простору судимо онда колико је времена протекло. Да ли то наши сахатови тачно показују, то зависи од питања, да ли наш велики сахат, наша мајка земља, своју површину при окретању управило са собом носи, тако правилно да свака тачка у исто доба исти простор пређе. Ако то стоји, онда се даје замислити и вјештачки сахат који то исто може да чини. Но ако не стоји то, ако се земља наша у окретању свом задржава, па ма то било само и за једну секунду у пладу година, онда је свако «данас» дуже од свакога «јуче», сваки час краћи од онога који за њим дође, свака минута дужа од минуле минуте, а свака секунда краћа од оне која за њом дође. Онда и скалаља на часовнику престаје бити мјерило времена.

Која је ура? Е, мој драги читаоче, докле нам наука поуздан одговор не даде о окретању нашега сата-матичњака, докле ти не могу замјерити, ако ми на то питање ништа не одговорим.

Простор је без краја, врпјеме вјечито! Можда нама, смртној и преходној дјеци људској, није дано да докучимо тајне свега између простора и времена.

А. Б.

одтаквијех дјела, која би ми дала повод да заштем у порте, да пошље војску своју амо. Они, који распростиру гласове, да ће турска војска ући у земљу, и тијем страше народ, нијесу никако упознати с правим намјерама високе порте; јер ако икада дође до тога, да порта узмора славу војску своју у Румилији и посјети њека мјеста, знајте да то никада не ће бити без знања и одобрења великијех сила. И то вам је доказ томе, што сам и ја дошао у средину вашу без војске турске. Опомињем вас дакле, да не вјерујете злонамјернијем гласовима, него још да будете благодарни порти, која се брине за ваше благостање, и да својски настојавате да се изведе органски устав, који вам гарантује слободну управу. На пошљетку да сте ми сви здраво и да Бог свемогући услиша молитве моје за ваше благостање и сретан напредак.»

Иза тога хтјели су њеки присутни Бугари да прогласе Вогоридиса за кнеза бугарског, но то је затушено. По захтјеву партином ваљало је да се истакне турска застава пред конаком гувернеровијем, но то се није смјело учинити, јер је страх био да ће се народ узбуњити. Гувернер се савјетовао о том са комисарима, и на пошљетку ријешо се да се не истиче никаква застава.

Преи је посао гувернеру био да састави владавину управу, и та је састављена овако: за унутрашње послове главни секретар Крстовић, за рат генерал Виталис, за финансије Шмит, за пољоделство и трговину и грађевине Вукловић, за просвјету Грујев, за правосуђе Кесјак. Ако овај избор потврди султан, онда ће Источна Румилија, поред свога гувернера, имати и своју владу.

Врло су значајне, ако нијесу измишљене, безјеле, које је држао генерал Столишин приликом одласка свога из Пловдива. К офицерима народне војске бугарске обрнувши се, рече Столишин, да жели да их види на висини оне њихове браће, који су се одликовали на Шипци, и моли их да свагда имају на уму, да њихова домовина, коју ваља да бране, није ограничена само границама Бугарске, него да обухвата све што је словенско, и да све што је словенско има само једну главу своју, а то је: цар у Петрограду.

Ова бесједа немилу је дирнула кругове у Бечу. Официзни листови аустројексим увијају свакојако, но ради би ипак да ову изјаву припишу тренутном расположењу самога генерала Столишина, а никако намјерама руске владе. Напротив «Нова Сл. Преса» радује се испод мукла, па довикује грофу Андрашију: што си тражио, то си нашао.

«Српско Новине» доноси указ Њ. Височанства Књаза Милана М. Обреновића IV, којим се досадашњи заступник Србије у Румуњској, г. Милан А. Петровић, поставља за министра-резидента српског код Њ. Краљев. Височанства књаза румуњског.

«Народне Новине» хрватске доноси оглас пресједништва краљевина Далмације, Хрватске и Славоније, којим се јавља да ће сабор петијех краљевина наставити своју радњу 2. о. м., те се позивају сви чланови да до тога дана дођу у Загреб.

У Францеској оборен је у посланичком дому огромном већином (372 против 33 гласа) избор Бланкија у Бордоу. По знању вој радикалаца Клемансо говорио је дуго и ревносно у корист Бланкија, но како се види, није могао услијети. Клемансо рече том приликом, да комора није ни порота ни судиште; кад она о избору једном преуђе, онда она чини једно политичко дјело, за које јој је дата неодговорна власт. Наводи више примјера из прошлости. Принац Луј Наполеон Бонапарте изабран је 1. јуна 1848 против закона; изјестивлац Жил Фавр препоручио је његов избор, јер принац не бијаше више претендент него изабраник народа. То је исто било г. 1869 са Рошфорем, коме су такође мало прије одрекли сва грађанска и политичка права. Ако дакле пракса допушта да се избор Бланкијев потврди, политика управо то налаже.

У рату са **Зулуанцима** Инглези зло пролазе. По најновијим вијестима одоуд «Тајмс» долази до закључења, да вије могуће војевати с овим народом због тамошњијех прилика, и по томе да се не да крај догледати рату. Најгоре је — вели исти лист — за нас то, што управо не знамо, на кога да ударимо. У рату са са једним цивилизованим народом знамо бар гдје су му слабе стране па ту ударимо али у земљи као што је зулуанска ми улазимо као слијепи унутра. Тешкоће су преголеме, јер операције наше нит имају основе нити циља.» На пошљетку «Тајмс» наваљује да се батали цео овај рат и да се остави колонистама у јужној Африци да они сами воде очи са Зулуанцима. То и јест занета напративније, кад ударе кола у брдо.

«Стандард» још црије опнеује положај Инглеза у јужној Африци. Један његов дописник овако му пише оданде: Не могу поуздано да кажем шта ће овдје бити, јер

заповједник сваки час мијења своје планове. Што данас заповједи, то сутра забрани. Час креће цјешаке час коњичу, то тамо то овамо. Неодлучност, оклијевање, конфузија највећа. У војсци највеће огорчење.

Осим буне у јужној Африци (против Инглеза) и у сјеверној Африци (против Францега) букнуо је још и **рат у јужној Америци**, гдје рате двије републике Боливијанска и перуанска са чиленском. Повод рату дала је завист црица, који нијесу могли подносити како се бијелци богате и помажу, нарочито трговином са рудима сребренијем и са салитренијем слојевима, који леже на граници између Перуанске, Боливије и Чила. Како су Перуанци и Боливијанци лијени и нехатни то су врпједни Чиленци закупили ове руде и вадиле из њих големо благо. Завидљиви Перуанци и Боливијанци прогласе услјед тога поменуте руде за државно добро, протјерају одатле свеч плenske подузимаче, заплјенили им добра њихова, многе чиленске грађане злоставе и у затвор баце.

То је био повод рату. Конгрес чиленски огласи 3. Априла Боливијанцима, а 6. Априла Перуанцима рат, изашле своју флоту, која код Икика потуче Перуанце и опсејдне пристаниште од Лиме. У исто доба саставили су Чиленци сухоземну војску.

Д О П И С И

Подгорица, 26. Маја. — Много сам се опозно са овим дописом; узрок је томе велико весеље, које Подгорица од постанка не памти. Ја сам у радости пливао, гледајући мучену Зету данас слободну, гледајући витешкога Књаза у средину слободне Зете.

Дочек је био толико величанствен, да га нијесам у стању описати.

19. св. м. стигли су Њихова Височанства са свом високом пратњом у Љешкопоље, на два сата послје подне, гдје бјеше упарађен батаљон љешкопољски. О како бјеше дивно видјети упарађене, а под слободнијем заставама, оне мученике, који нигда бијела дана имали нијесу, па данас излазе на сушет своје забавијелу! Ту смо се задржали један сахат при обједу, који су спремили били Љешкопољци. Објед није био у каквој високој палати, већ под ведрим небом, није био величанствен по изврности јела, већ по ономе ко га даје — онај који је био мучен, а сад слободан и који нигда није знао што је то весеље, — и по томе коме га даје, своје забавијелу. На три сата послје подне Њихова Височанства са свом пратњом кренули су пут Подгорице. Пратња је била дивно уређена, напријед је одио љешкопољски батаљон, за овим вијаше се алај-барјак, уа којег бјаше Његова Свјетлост Нашљедник са својим тјелохранитељима.

За овимјем тјелохранитељи и перјаници Његовог Височанства; у средину бијаше Књаз и Књагиња. А остраг сви они који су позвани били, да у овој ријеткој свечаности учествују. Куд смо год пролазили, на сваком кораку носили су здравнице Њиховим Височанствима. Кад смо дошли близу Везирова моста, изиде на сушет много свечано обученијех дјевојака, које слободно цјевајући пњаху право Његовом Височанству. Кад пред њим дођоше почеше из гласа викати: «Добро нам дошао забавијелу!» послјући га цвијећем. О како ми је онда срце од радости заштрало, гледајући толико невинне дјечнице како се веселе доласку свога забавијелу; али та радост одмах се преобрати у њеку тугу; јер се сјетих онихјех несретника којијема осуди берлински конгрес да још робују — и помислих кад ли ће доћи тај свети дан да и они слободни буду. Близу везирова моста срела је Господара прва депутација турска. Пјесма се на сваку страну чујаше, и од велике се пјесме силни хук Мораче чути не могаше.

Кад смо везиров мост прошли, изашла је друга депутација на сушет Њиховим Височанствима, у средину које бијаше министар војни г. војвода Пламенац. Мало напријед батаљони пиперски и зетски стојаху упарађени.

Од везирова моста па до Подгорице има по сата. У толиком простору ништа се не могаше до четиридесет вијети, јер бијаше изишло из Подгорице старо и младо, мушко и женско, на сушет витешкоме Господару. Мало даље од везирова моста при Горици налази се православна црква посвећена св. Ђорђији, ње је свештенство са ђацима изишло на сушет. Њихова Височанства Књаз са Књагињом и младим Нашљедником пошли су у цркву, која бијаше исквићена заставама, а око врата озмотан вијевац од цвијећа. Послје благодарења упутио се Господар Подгорици исто онако у дивном реду. Звоно звонаше на оној цркви, на којој од Косова звонило није, глас се његов чујаше на оној цркви, у којој се божанствена литургија нигда дану служити није сјела. Глас његов јављаше Зети: сво Књаза забавијелу да посјети ону земљу у којој се ро-

мјесец или земља одговорна за то, што се врпјеме с простором не слаже, Њукомб још не даје суда од себе. Главни је питање, колика је разлика између времена и простора. За умирење својих драгих читалаца морам навести, да је та разлика тако ужасно незнатна, да је ми обични људи једва можемо да схватимо. Ако је мјесец крив, онда он за читав један вијек једва за двије секунде напријед истрчи; ако је пак земља крива, онда се она за ово двије хиљаде година једва за осам сахата закањела, што на дан износи у закањенењу једва тристотинити днo од једне секунде. Ма наука је ситничарка до крајности, и она ће читав вијек провести у неситивању, док докучи истину ма и за један хиљади днo од једне секунде у простору или времену.

Послови Њукомбови нијесу популарни, но у њима има ипак партија, које могу занимати и нестручњака. То су оне партије, у којима се налазе казивања стародревнијех псеаца о помрчинама сунчанијем. О томе налазио мјеста у Иродоту, Тукидиду и Ксенофону. Ми смо, док смо били у гимназији, све то вјеровали, јер нам је вјеру ту уљевао професор грчког језика, који нам је са свом озбиљношћу причао, да су те помрчине и мале одсудни уплив на њеке славне битке. У томе је г. Њукомб немилостив критичар. Он сва та мјеста сматра као врабине и чудотворства старога вијека, која не могу имати никакве знанствене врпједности.

Бољи кредит уживају код Њукомба помрчине мјесеца, које се спомину у Итоломјеја.

Како пак данас стојимо с питањем,

ЉЕТНИ РАСПОРЕД

поласка и доласка пошта од данас до свршетка Септембра 1879.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња у понедељак, у четвртак и у суботу. Предавање до 11 ура у јутро.

Долази из Котора у понедељак, сриједу и недељу. Раздавање у 8 ура у јутро, ако пароброд стигне на вријеме.

ДЕЛИЖАНЦА полази са Цетиња у недељу у 5 ура у јутро. Предавање у суботу до 6 ура по подне.

Долази из Котора у понедељак, раздавање у 8 ура у јутро.

Официја је сваки дан отворена од 9 ура до 12 у јутро а од 4 до 6 по подне.

Цетиње, 20. Марта 1879.

Управитељство
Књ. црногорске поште.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

ПЈЕСМА КОСОВСКОГ БОЈА.

Ријеткост ове пјесме и жеља којом се она у нашем народу чита, принудила су нас, да исту о свом трошку прештапамо, судећи да смо тако нашу и многих сународника жељу испунили.

Књига је штампана на лијепој артији у четири табака 64 стране, а цијена јој је 30 новчића.

У Котору на Спасов дан 1876.

Књижара
Шпира Петровића

(3—3)

О Г Л А С И.

ЈАВНО ИЗЈАВЉЕЊЕ.

Управа масе пропале фабрике за робу од Британија сребра продаје своју готовину због завршеног стечаја и порад испражњења локала.

за 75 процената испод процјене. Само за фрик. 11. 50 добија се доле наведени севрисе од најфинијег и најбољег Британија-сребра.

(који је прије коштао 60 франака) и јемчи се за 25 година да ће роба остати бијела.

6 ком. стоних ножева од Британија-сребра са енглеским држцима од челика.

6 ком. правих пил. од Британија-сребра вилица, најфиније тешке сорте.

6 ком. масивних од Британија-сребра жлица за јело.

6 ком. најфинијих од Британија-сребра кафених жлица.

1. ком. масивних од Британ.-сребра жлица за млијеко.

1. ком. тешких великих жлица од Британ.-сребра за јуху најбоље сорте.

2. ком. свијетњака од Британ.-сребра за стол.

6 ком. финих леђена за јаја од Британ.-сребра.

1. ком. лијепе биберијаче или шећерњаче од Британ.-сребра.

1. ком. fine решетке за теј од Британ.-сребра

36. комада.

Шаље уз наплату поштанску или уз послан готов новац

Стовариште

Сједињене фабрике за Британија-сребро.

БЕЧ, II. UNTERE DONAUSTRASSE 43.

Што се не допадне прима се натраг за 8 дана.

Почем за Црну Гору није допуштена наплата у наточ (Nachnahme), то уз наручбине из Црне Горе ваља свагда при послати и готов новац.

(4—10)

Код толиких болести, које човјештво сналазе, ни једне нема против које се наука толико узалудно бори као што је

Падавица и Грчеви (епилепсија).

Дијекови, који су употребљавани до сада против те ужасне болести, по највише нијесу имали никаквог или са свијем пријелазног успјеха. Мени је чудноватим и особитим случајем пошло за руком, да знаћем начин, како се болесници ове врсте са свијем и за свагда могу излјечити од те болести.

Болесници, ма колико да су се до сад лијечили и без успјеха љекаре призивали, нека се с повјерљивом и што прије на мене обратите.

J. H. LIEBIG,

Berlin, S., Brandenburg-Strasse 44.

Р њ а в о л и ј е ч е н а

и е тога одавно занемарена сифила и болести које отуд долазе, оспе по кожи, застарјело цурење (ма и у секундарном стању), мушка малост услјед тајнијих навика, болови бешике и т. д. лијечи темељно и свагда под гаранцијом сјајног успјеха, без сметње у обичном раду и начину живота и без да остане траг болести, за најкраће вријеме и пријатним начином

J. H. LIEBIG,

Berlin, S., Brandenburg-Strasse 44.

НВ. Умољава се да се приложи опис болести (и колико је трајала). — Уједно се саопштава, да, од како сам се вратио с пута из Италије и Францеске, лијечење бива под мојом личном управом.

дво Немања I., која је највећа мученица била и у којој се сваки камен крвљу окупља; да поздравим ову земљу, ће су предци Карађорђа живјели, ће су Балшићи и Црнојевићи владали и ће су многи јунаци свој живот дали, за крет часни и слободу златну.

Осим много упарађенијех батаљона што је изишло на сусрет Господару, у једној дугачкој линији од православног гробља па до Рибнице бјеху уређени сви подгорички Турци, а поред њих двије стотине наоружанијех Срба подгоричкијех. — Од турскога гробља па до варошке каплице, гдје бијаху подигнути дивни славулице, цијели пут бијаше цвијећем посут. Око пет сати било је кад је стигао наш милостиви Господар на мост од Рибнице, оне воде која се вјечно крвљу мијешала. Мало преко моста налази се варошка каплица ће је кроз триумфална врата прошао витешки Господар. Славулице предивни бјяху; више средњијех врата стојаше лик Његовог Височанства омотан цвијетнијем вијенцем, више лика стојаше написано:

„Благо теби Зето земљо равна,

„Ево теби твога Господара.“

Изад натписа и са сваке стране од славулика лепршаху заставе. Кад је прошао наш витешки Господар кроз триумфална врата, предао му је бригадир Михаило Нишин вијенац од разног цвијећа. За тим је пошао у дворца одређени за Њихова Височанства на главници подгоричкој. Пошто се мало одморно, изишао је са свом свитом и прошао кроз варош. Кудијен је пролазио свуд се чујаху усклици: „Живно Књаз, наш избавитељ!“ Цијела варош бијаше застала и цвијећем дивно искићена.

У вече била је варош дивно осветљена. Срби подгорички жељни пјесме а жељни слободу, сву ноћ су пјевали на све стране од вароши. На главници подгоричкој пред двором ће је починуо Господар до по ноћи је коло играло.

Никога не виђех ће пролази улицом па био стар или млад што из гласа не пјеваше.

У недељу 20. о. м. пошли су Њихова Височанства у цркву на божаствену литургију, праћени са четири батаљона војске у дивноме реду.

По свршетку службе било је благодарјење за Књаза, — а за тим се изашло из цркве. Књаз као год и првога дана био је поздрављен са Љубовића са 101 метком из топа.

На четири сата послје подне изишао је Господар са свом пратњом на Љубовић, у којој пратњи бјяху сви бегови и аге подгоричке. Љубовић је дивни обрасти травом брежуљак на јужну страну Подгорнице, с којег се види пространо ћемовско поље, цијела Арбанија, Кучи и већи дво Црне Горе. На врх Љубовића били су јаки од земље направљени турски шавчеви, који и данас у цијелости стоје и тако су тврди да господаре јужнијем дијелом Подгорнице и већијем дијелом ћемовскога поља.

Кад сам с њега погледао рајски положај у коме се налази Подгорница, био сам пун радости; али кад мало даље пут источне стране поглед отискох, суза ми засја у оку.

Јер виђех у колико је немилостив био берлински конгрес који је предао она мјеста која су се с много драгоцјене крви добила, опет у руке противницима и гонитељима хришћанства. На Љубовић је наш витешки Господар читави сахат разгледавао Подгорницу и њену околину, за тим је сишао доле, ће је нашао упарађене кучке батаљоне. — Дивно бијаше виђети кад барјактари спуштаваху заставе пред својијем владоцем, оне заставе, које у великијем борбама све бијаху прешетане, које свједочаху какви су били они гвоздени јунаци, који су с њима у ватру неустрашно ускакали.

Кад је међу њима наш узорити господар дошао, гласно је повикао: „е великом добром срећом, да се први пут видимо, моји соколови.“ Пошто је прошао и прегледао цијело војништво сви су из гласа радосно кликнули „живно наш милостиви Господар!“ — Књаз је три пута испред њих прошао, захваљујући им на учињена јунаштва. Ево ријечи које је изговорно наш узвишени владалац пред цијелим војништром: „Хвала ви јунаци на витештва која сте учињели не само у пошљедњему рату, већ од вазда. — У каквоме сте положају били окољени Турцима и Арбанијом, да нема више од три међу вама који се часним кретом крети, било би доста, а немоли што сте од вазда слободни били — и слободу крвљу брањили, то је од вас много, живјели соколови.“

За тим су сви гласно повикали: „Живно наш Господар, живно витешки дом Петровића!“ Свакоме се војнику на лицу виђети могаше изјава захвалности своје узоритоме и правичном владоцу, који сва чије заслуге цијени. Одатле је пошао у свој стан, праћен благословом и шесмом, од цијеле војске и народа. У вече је била варош дивно осветљена. Мало брдо, Горница и Љубовић у ватру су горјели. Ко хоћаше с краја погледати Подгорницу, хоћаше помислити да сва изгори у пламену;

а и горјела је у огњу весела; свјетлост душе и срца свакојега хришћанина била је већа од сваке свјетлости. Пјесна и коло било је као и прву вече, на сваку страну Подгорнице.

21. Маја око 7 сати отпутовао је Господар у пратњи цијеле свите и много Турака у Зету у село Српска, да посјети ону цркву, коју је осветљао Владика Данило, и у којој су га ухватили Турци и у Подгорницу повели 1701 године, одакле га је изабавио Црногорски и Зецики народ за три пљаде дуката. То је они владика, с којим почиње нова епоха у историји Црне Горе. То је они владика, с којим је почела владати, и данас сретно владајућа кућа Петровића, — то је они Владика, који је 1702 ишћерао потурченике из Црне Горе, — то је они Владика, који је 1712 године разбио серашћера Ахмет-пашу су 50 хиљада Турака на Цареву-Лазу.

Царев-лаз се прозвао тако због грдне турске погубије. Ту је погинуло 30 хиљада Турака и узето 86 барјака. У истој боју и сам је владика био рањен.

У истој цркви, коју је поменути владика осветљао, и у којој је ухаћен био — Његово Височанство наредио је те се истој великоме Владици и владоцу Црне Горе парастос свршио којему је и он присутан био.

По свршетку парастоса, Господар је изишао пред цркву, и дуго се разговарао, са ондешњијем Србима, и изволио је подарити цркви недевет ћесареких дуката. За тим је пошао и прегледао оружане Зећане.

Ко је пријед ови народ гледао, па је сравнио њихов први изглед са данашњијем, неописану је разлику видио. Пријед се свакоме у око туга виђаше, а чело му суморност и очајање показиваше. А сада, свакоме из ока неописано весеље читаше, а лице му прољеће показиваше. Жељни виђети у својој средини свога избавитеља, не могаху у ред стојати, већ излазаху да пољубе руку своје избавитељу.

Ту су Зећани Господара дивно и скромно дочекали. Око 10 сати вратио се на траг у Подгорницу. Пјесма и весеље једнако је трајало.

22. Маја кренуо је Господар с Пеним Височанством Књагињом, Свијетлијем Нашљедником и са свом свитом, пут Орје-Дуке. Сви Турци подгорички изишли су да испрате свога Господара. Пошли су преко Служа, ће је Господар дивно дочекао био, отолен је пошао на Даниловград, а одатле на Орју-Дуку, одакле мишлим да ће отпутовати у Никшиће.

Домаће вијести.

Цетиње, 1. Јуна.

— Ако смо добро извјештени, Њихова Височанства Књаз и Књагиња заједно са свијетлим Нашљедником и цијелом пратњом стићи ће у недељу на Цетиње.

— Аустро-угарски министар-резиидентат, г. пуковник Темел. отпутовао је ове недеље пут Никшића.

Књижевност.

— Од 1. Априла ов. г. почео је у Биограду под уредништвом г. Алексе Илијића свештеника да излази „Хришћански Вјесник“, лист за хришћанску поуку и црквену књижевност. — Препоручујемо топло овај лист свијема сународницима нашијем, а нарочито господи свештеницима и васпитачима, јер би жељети било да се овај једини а при том добро уређивани орган хришћанске поуке што дуже одржи у нас, колико ради сазидавања моралног православијех хришћана Срба толико и ради унапређења наше црквене књижевности, којој још много неге треба да изађе из повоја у којем је сада. Цијена је овом Вјеснику до краја године 4. форинте.

Захвалност.

Поражена у дубокој жалости утопљена породица покојног пона МИТРА АНЂУСА, бившег православног катихете при ц. к. которској гимназији, који затвори очи на велику сриједу ове године, у своје дому на св. Стефан у Паштровићу, овим најсрдачније благодари свима и свакоме, ко нам показа живог саучешће приликом упокоја, па иза смрти незаборављеног нашег покојника. По имену захваљује: преосвештеном епископу свом г. Герасиму Петрановићу, који по брзојаву пожали несрећну породицу; врломе управитељу которске гимназије г. Добриловићу, велештованом професорском особљу и свој онде учећој се младежи, који указаше почаст покојнику држаним свечаним парастосом, као и разним срчаним тужним